

відповідне законодавче регулювання, яке включає в себе комплекс нормативно-правових актів, що встановлюють правила для запобігання корупції та відповідальність за порушення антикорупційних законів; формування ефективної системи державних органів, які будуть відповідальні за боротьбу з корупцією; належне координування у розробці та реалізації антикорупційної політики; проведення запобіжних заходів для запобігання корупції і подолання її наслідків в умовах воєнного стану.

Побудова такої інституційної системи має враховувати міжнародні стандарти, зокрема конвенції Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи проти корупції, а також рекомендації Групи держав проти корупції (ГРЕКО) та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). При цьому слід враховувати особливості української юридичної системи.

Список використаних джерел:

1. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / за ред. О.М. Джужи, Е.В. Расюка. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 340 с.

2. Макарова, О. П. Теоретичні проблеми оперативно-пошукової психології. *Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. МВС України, Нац. поліція України, Нац. акадвнтурт. справ. Київ, 2023. С. 102-104.

3. Трепак В.М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.

«ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ ДІЙ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, СПРЯМОВАНИХ НА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ (Ч. 3 СТ. 111-1 КК УКРАЇНИ)»

Письменський Є.О.,

*д.ю.н., проф., завідувач кафедри поліцейської діяльності
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Івано-Франківськ*

Однією з альтернативно визначених форм суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України, є дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти (колабораційна діяльність у сфері освіти). Законодавець підійшов до формулювання цього діяння з усією неоднозначністю, що створює підґрунтя для виникнення кваліфікаційних помилок та загалом суперечливого тлумачення відповідного положення кримінального закону. Розглянемо окремі з них.

Зокрема, М. Хавронюк пропонує з-поміж іншого зводити дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти, до початку проведення занять за такими стандартами [1]. Є. Тищенко з одного боку визнає, що викладання громадянином України в закладах освіти на тимчасово окупованій території України будь-якого навчального предмета за стандартами освіти держави-агресора є впровадженням цих стандартів (*de lege lata*). З другого боку, він слушно констатує факт того, що суспільно небезпечними є діяння, пов'язані із формуванням політичного світогляду, який шкодить Україні, а не будь-яка викладацька діяльність у закладах освіти. На його погляд, законодавець надто широко визначив межі караності[2, с. 135 – 138].

Видається, що усунути відповідні законодавчі недоліки цілком можна через застосування адекватного тлумачення ч. 3 ст. 111-1 КК України (принаймні доки не будуть ухвалені потрібні зміни). За умов проведення занять згідно зі стандартами держави-агресора відповідальність за ч. 3 ст. 111-1 КК України може наставати лише тоді, коли освітянин здійснює під час проведення цих занять пропаганду з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України (тобто вчиняє колабораційну діяльність у сфері освіти в іншій її формі).

З цього приводу правильно зазначає О. Марін, що стосовно практичної реалізації освітньої програми (викладання навчальних дисциплін педагогічними та науково-педагогічним працівниками) підхід має бути диференційованим. Дослідник пояснює, що відповідність за реалізацію стандарту освіти держави-агресора повинна наставати для тих працівників, які транслюють той контент, який корисний державі-агресору задля встановлення та утворення окупації частини території України. Тому притягнення до відповідальності вчителів та викладачів математики, фізики, хімії, біології та інших дисциплін, зміст яких не має зв'язку із встановленням та утворенням окупації є безпідставним. Натомість викладання історії, суспільствознавства та інших предметів, які у своїх програмах містять частини, пов'язані із розумінням певних історичних подій, або тлумаченням сучасної соціально-політичної ситуації, повинне відбуватися на підставі українських стандартів освіти. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, які реалізують стандарти освіти держави-агресора, які за змістом спрямовані на підтримку потрібних їй наративів, повинні підлягати кримінальній відповідальності за ч. 3 ст. 111-1 КК України [3].

Висвітлену думку розвивають інші юристи, стверджуючи, що рядові вчителі, освітня діяльність яких не була пов'язана з впровадженням освітніх стандартів держави-окупанта в закладах освіти на тимчасово окупованих територіях, а стосувалася виключно реалізації відповідних стандартів, не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України. Впровадити такі стандарти освіти має повноваження виключно особа, яка наділена організаційно-розпорядчими або адміністративно-

господарськими функціями (у розумінні кримінального права України), а не рядовий викладач, який у спосіб здійснення своєї професійної функції реалізує стандарти освіти держави-окупанта [4, с. 173 – 174].

Як свідчить аналіз судової практики, станом на сьогодні вона формується через визнання винними за дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти, саме службових осіб у галузі освіти, які прийняли / виконали рішення про перехід на стандарт освіти держави-агресора, зокрема, виключення державних стандартів та освітніх програм України; запровадження викладання російською мовою; забезпечення бібліотечного фонду підручниками за освітньою програмою російської федерації, які відповідно до змісту та довідкових відомостей, зазначених у них, відповідають стандартам освіти держави-агресора тощо [5, с. 71].

Не виникає сумнівів, що причина такого (чи іншого менш або більш широкого) підходу до розуміння суті освітнього колабораціонізму згідно з ч. 3 ст. 111-1 КК України полягає в недостатньо чіткому й однозначному формулюванні відповідної форми діяння. Це зумовлює потребу як скорішого внесення потрібних законодавчих змін з тим, щоб кваліфікація колабораційної діяльності у сфері освіти здійснювалася максимально точно та відповідала справжньому змісту закону, уможлиблювала урахування належного рівня небезпеки продемонстрованої в умовах окупації поведінки освітянина [6].

Разом з тим поточний стан кримінально-правового регулювання не виключає необхідності в кожному конкретному випадку кваліфікації правопорушення за ч. 3 ст. 111-1 КК України чітко показувати характер дій, які спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти. Не можна фактичні обставини, що характеризують відповідні дії, описувати так само абстрактно як це визначено в законі.

У цьому контексті можна звернути увагу на такі релевантні приклади. Громадянка України добровільно зайняла посаду заступника директора з виховної роботи в незаконно створеному закладі освіти «муніципальному бюджетному освітньому закладі «Волноваська школа № 5 т.зв. «міністерства освіти і науки днр» окупаційної адміністрації держави-агресора.

Перебуваючи на цій посаді, вона взяла участь у агітаційному заході, який висвітлювався новинним ресурсом держави-агресора «федеральне агентство новин» з нагоди готування до відкриття школи, а саме: надала відео інтерв'ю невстановленій особі, під час якого зазначила російською мовою: «Ми вивчатимемо нову програму разом з нашими дітьми ...», розуміючи, що ця «програма» спрямована на впровадження стандартів освіти держави-агресора. Після цього вона взяла участь у проведенні агітаційного заходу з нагоди «першого дзвоника», під час якого здійснювалась пропаганда у відповідному закладі освіти з метою встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України, а також висвітлювались впроваджені стандарти освіти держави-агресора. Таким чином обвинувачена вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 111-1 КК України, за ознаками здійснення громадянином України пропаганди в

зкладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти [7].

У контексті цієї справи привертає увагу те, що висвітлені у вирокі суду твердження засудженої про впровадження стандартів освіти держави-агресора, які вона транслювала публічно, разом з тим підміняли описання конкретних дій з такого впровадження, що мали б з усією однозначністю встановлюватися у такому випадку, доводиться та відповідним чином інкримінуватися.

Позитивним прикладом розв'язання порушеного питання можна вважати вирок, згідно з яким дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти, що кваліфіковані за ч. 3 ст. 111-1 КК України, описуються чітко та максимально конкретно. За обставинами справи громадянка України зайняла посаду заступника директора так званої муніципальної бюджетної загальноосвітньої установи «Новогригорівська школа адміністрації Новоазовського район ДНР». Установлено, що на обвинувачену були покладені обов'язки з реалізації так званих державних освітніх стандартів у школі.

Використовуючи отримані повноваження, вона спланувала та організувала освітній процес у зазначеному закладі освіти згідно з освітніми стандартами та навчальними планами так званої «ДНР», із повним виключенням з освітнього процесу вимог до обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами повної загальної середньої освіти України, що передбачає формування компетентностей та світогляду здобувачів освіти, які спрямовані на возвеличення російської федерації, її історичної ролі та заперечення існування культурних цінностей українського народу, його історико-культурних надбань і традицій, української мови, що має своєю кінцевою метою збуджувати агресію та ненависть до України, тим самим вчинила дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладі освіти [8].

Викладене свідчить про наявність низки правоінтерпретаційних і правозастосовних проблем щодо здійснення кваліфікації правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України, у частині правильного встановлення характеру дій, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти, усунути що можна у спосіб як скорішого вдосконалення кримінального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Хавронюк М. Колаборанти з точки зору Кримінального кодексу. Ракурс. 20 квітня 2022 р. URL: racurs.ua/ua/b222-kolaboranti-z-tochki-zogu-kriminalnogo-kodeksu.html

2. Тищенко Є.Ф. Щодо удосконалення диспозицій частин третьої та шостої статті 111-1 Кримінального кодексу України. *Вісник Кримінального судочинства*. 2023. № 1 – 2. С. 132 – 141.

3. Марін О. Колабораційна діяльність: що є кримінально караним / Academia.edu. URL: <https://bit.ly/3yq95sP>.

4. Загиней-Заболотенко З.А., Присяжнюк І.І., Чаплюк О.І. Вчинення дій, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти як форма колабораційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Випуск 79: частина 2. С. 170 – 174.

5. Зайцев О.В. Щодо кваліфікації дій, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти (ч. 3 ст. 111-1 КК України). *Колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях: проблеми правової оцінки, гарантування прав і свобод людини та реінтеграції територій* : матеріали наук.-практ. кругл. столу, м. Харків, 6 жовт. 2023 р. Одеса : Олді+, 2023. С. 67 – 71.

6. Письменський Є.О. Щодо вдосконалення кримінально-правової норми про колабораційну діяльність у сфері освіти. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2 груд. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 236 – 239.

7. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 11 вересня 2023 р. у справі № 161/2177/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113341455>

8. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпра від 02 лютого 2023 р. у справі № 199/717/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108739268>

«СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ЧИ ЗМОЖЕМО МИ ПРОТИДІЯТИ?»

Політова А.С.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри права
Маріупольського державного університету
м. Київ*

З 24 лютого 2022 року серед вчених-криміналістів актуальною стала тема сексуального насильства в умовах збройного конфлікту. Так, зокрема, протягом 2022 року було затверджено наступні теми дисертаційних досліджень: О. О. Кочемировська «Система запобігання та протидії домашньому насильству і гендерно зумовленому насильству в Україні», І. Д. Джаврук «Кримінологічна характеристика та запобігання сексуальному насильству, пов'язаному зі збройним конфліктом в Україні», А. О. Зборщик «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей»,

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ, КРИМІНОЛОГІЧНІ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІ ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ЗЛОЧИННОСТІ**

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

24 листопада 2023 року

Матеріали подано в авторській редакції.

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну
відповідальність за підбір, точність наведених фактів,
цитат, галузевої термінології, інших відомостей.*

Підписано до друку 22.11.2023. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «TimesNewRoman». Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 13,48. Обл.-вид. арк. 14,77.
Надруковано з готового оригінал-макету
Наклад 10 прим.
Видавництво ОДУВС
м. Одеса, вул. Успенська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.